L. 413
S.

Aleg. XCII.

Sprawozdanie

komisyi edukacyjnej o wniosku posła Hausnera w przedmiocie zaprowadzenia Wydziału lekarskiego na wszechnicy lwowskiej.

Wysoki Sejmie!

Dnia 19. kwietnia b. r. złożył poseł Hausner do laski marszałkowskiej wniosek, aby wystósowane zostało wezwanie do c. k. Rządu o zaprowadzenie Wydziału lekarskiego w uniwersytecie lwowskim na koszt skarbu Państwa. Na posiedzeniu dnia 28. kwietnia b. r. odbytem, uchwaliła wysoka Izba przekazać go komisyi edukacyjnej z poleceniem, by zbadawszy go, zdała o nim sprawę.

Wniosek powyższej treści już na poprzednich dwóch sesyach z innej strony wprowadzony był do Izby. Na sesyi roku 1873 — 1874 przygotowała była ówczesna komisya edukacyjna nawet o nim przychylne sprawozdanie, które snać dla braku czasu nie mogło jednak przyjść pod obrady wysokiego Sejmu.

Obecnie komisya edukacyjna nie może inaczej jak tylko na nowo poprzeć jak najusilniej myśl we wspomnianych wnioskach wypowiedzianą. Czyni to tak ze względu na rzetelne potrzeby nauki samej, jakoteż ze względu na położenie i potrzeby naszego kraju.

Uniwersytet lwowski, jako spadkobierca zakładów naukowyeh, które już za czasów Rzeczypospolitej Polskiej istniały w tem miejscu, wreszcie jako duchowy spadkobierca akademii zamojskiej, która założona dla ziem ruskich przez Rząd austryacki zwiniętą została, utworzony w roku 1784 przez cesarza Józefa II. posiadał w pierwotnym swym składzie, jak wszystkie inne uniwersytety cztery fakultety, a mianowicie: filozoficzny, teologiczny, prawny i lekarski. Po pierwszem wcieleniu Krakowa do monarchii austryackiej powstało mniemanie, że dwa uniwersytety w naszym kraju są zbyteczne. W skutek tego otrzymał Lwów w roku 1805 w zamian za swój uniwersytet jedynie liceum — złożone z oddziału filozoficznego, teologicznego i prawnego, do których dodano szkołę medyczno-chirurgiczną. Gdy następnie w r. 1817 to liceum odzyskało stopień i prawa uniwersytetu,

już mu niepowrócono fakultetu lekarskiego, lecz pozostawiono je przy trzech wydziałach i szkole medyczno-chirurgicznej, aż do przedsięwziętej w r. 1849 powszechnej reformy uniwersytetów austryackich. W tym to czasie wyłączono szkołę medyczno-chirurgiczną ze związku z uniwersytetem lwowskim, jako instytut nie mający charakteru wyższej naukowości, lecz poświęcony celom kształcenia praktycznych felczerów i chirurgów. Odtąd istniał uniwersytet lwowski tylko o trzech wydziałach, bez śladu jakiejkolwiek nauki lekarskiej, a nawet wspomniana szkoła chirurgiczna, zakończyła w roku 1874 swój żywot, w skutek rozporządzenia Rządu jeszcze w roku 1871 wydanego, a to na podstawie objawionego w kołach właściwych stanowczego zdania, że zakłady tego rodzaju ani ze stanowiska nauki ani praktycznych wymagań zawodowych nie dadzą się usprawiedliwić.

Wszakże, ze stanowiska nauki rzeczy sądząc, uniwersytet pozbawiony wydziału lekarskiego, jak uniwersytet lwowski, jest wręcz niesprawiedliwością. Z uwagi, że w dzisiejszej chwili przyrodnicze umiejętności górują nad innemi gałęziami wiedzy ludzkiej, i nadają jej postępowi właściwy ruch i życie, nie może już odpowiadać swojemu zadaniu szkoła wyższa tego rodzaju, jeżeli nie podaje sposobności do pielęgnowania nauk, które według przyjętego zwyczaju należą do składu pomienionego wydziału. Już z tego powodu uniwersytet lwowski w teraźniejszym swoim stanie, jako niedoszły ułamek zakładu naukowego, którego nazwę nosi, nie zdołałby ostać się na długo w obec poważnych wymagań scisłej naukowości. Nadto kosztowne przybory naukowe razem z ogrodem botanicznym dodane do katedr umiejętności przyrodniczych, wykladanych dotąd w wydziale filozoficznym, nie mogą być należycie zużytkowane i wynagrodzić podejmowanych w celu ich założenia i utrzymania ze skarbu edukacyjnego nakładu, jeżeli zastęp tych umiejętności odpowiedniego nie znajdzie w wydziale lekarskim dopełnienia,

Przedtem uniwersytet lwowski nie był przynajmniej co do połowicznej swej organizacyi osamotniony w monarchii austryackiej. Chromały na nią równie tak zwane uniwersytety w Ołomuńcu, w Gracu i w Inszpruku. Atoliby to jeszcze wtenczas, gdy uniwersytety austryackie nie miały cechy wyższej naukowości, a w szczególności wydziały filozoficzne nie miały ani stanowiska ani zadania, jakie im się w obecnym składzie rzeczy dostało w udziale. Odtąd wszystko znacznie się zmnieniło. Po zwinięciu uniwersytetu lwowskiego reszta ich, jako to uniwersytety w Gracu i w Inspruku otrzymały w skutek zbiegu szczęśliwych okoliczności, a szczególnie wskutek skrzętności mieszkańców prowincyi, w których są położone, i przychylnej opieki rządu, jak należało, uzupełnienie w wydziałach lekarskich. Pozostał tylko uniwersytet lwowski w pierwotnem upośledzeniu jakby przeznaczony na to, iżby pozbawiony warunków umiejętnego rozwoju, zużył się prędzej lub później tak w opinii jako też w swojem działaniu, i stał się w końcu niemożliwym. Komisya nie sądzi, aby taki jego upadek mógł być obojętny dla kraju. Żywi owszem to przekonanie, że w obec świeżo powstającego w Czerniowcach wyższego zakładu naukowego, z językiem wykładowym niemieckim, uniwersytet lwowski potrzebuje zasilenia, jeżeli ma spełnić włożoną na niego z woli monarszej misyą, iżby był rozsadnikiem umiejętności narodowej, tak polskiej jako też ruskiej.

Jeżeli kiedykolwiek pozór słuszności mogło mieć za sobą mniemanie, jakoby dwa uniwersytety w naszym kraju były zbyteczne, to wobec teraźniejszego rozwoju tak życia umysłowego jakoteż stosunków społecznych nie byłoby do usprawiedliwienia. Prócz cesarstwa rosyjskiego, w którym jeden uniwersytet przypada na 7,402.770 mieszkańców nie ma w Europie kraju, w którymby stosunek uniwersytetów do ludności był tak niekorzystny jak w Galicyi, bo przypada tutaj jeden zupełny uniwersytet na 5,418.016 czyli jeden na 2.709.008 mieszkańców, jeżeli niezupełny uniwersytet lwowski liczyć się będzie na równi z zupełnym, gdy przeciwnie Szwecya ma jeden uniwersytet na 1,953.504, Hiszpania na 1.673.205, cesarstwo Niemieckie na 1,338.680. — Holandya na 1,217.356, Belgia na 1,207.330, Królestwo Włoskie na 1,190.328, Szwajcarya na 890.115 mieszkańców. Od przyszłego roku Bukowina będzie posiadała jeden, chociaż niezupełny uniwersytet na 1,511.964 mieszkańców.

Nie większe od Galicyi kraje za granicą posiadają po kilka uniwersytetów zupełnych. I tak Bawarya ma ich aż trzy, na przestrzeni tylko 1382 mil kwadratowych, dla ludności niedochodzącej 5 milionów mieszkańców. Wielkie Księstwo Badeńskie dwa na przestrzeni 287 mil kwadratowych dla ludności niespełna 2 miliony wynoszącej. Jeżeli przeto w naszym kraju jeden z istniejących już obecnie uniwersytetów krajowych zostanie uzupełniony, liczba ich nawet nie dosięgnie tej wysokości, któraby w stosunku do innych cywilizowanych krajów odpowiadała jego terytoryalnej rozległości i zaludnieniu.

O praktycznej potrzebie fakultetu świadczą poważne głosy w kraju, które się usilnie domagają jego przywrócenia w uniwersytecie lwowskim. W roku 1872 wystawiał centralnym władzom niezbitemi dowodami senat akademicki we Lwowie.

W r. 1873 powtórzyły władze uniwersyteckie dawniejsze swe w tym względzie wnioski, a do nich przyłączył się także głos krajowy Rady zdrowia, która w swem sprawozdaniu jeneralnem za r. 1873 wykazała, ze względu na wymagania służby zdrowia w naszem kraju, i w ogóle na jego zdrowotne stosunki nieuniknioną a zarazem nagłą potrzebę utworzenia wydziału medycznego we Lwowie.

Wnioski, dawniej w tem wysokiem Zgromadzeniu co do tej sprawy czynione, popierane były zawsze przez opinię kraju i petycye do Reprezentacyi kraju wystósowane. W tym roku wpłynęło ich w tym samym przedmiocie pięć a w szczególności do l. 150 petycya Towarzystwa lekarzy galicyjskich we Lwowie.

do l. 177 petycya Towarzystwa lekarskiego krakowskiego.
do L. 212 petycya Towarzystwa aptekarskiego we Lwowie,
do L. 228 petycya uczniów uniwersytetu lwowskiego,
do L. 241. petycya Polskiego Towarzystwa przyrodników imieniem Kopernika we Lwowie.

Wszystkie domagają się z równą usilnością spełnienia zawartego we wniosku posła Hausnera żądania, wykazując, iż jest ono jedną z najpilniejszych potrzeb kraju.

Zasługują tutaj na uwagę wywody Towarzystwa lwowskiego lekarzy oparte na statystycznych wykazach o zdrowotnych stosunkach Galicyi, jak one podane są w przytoczonem powyżej sprawozdaniu krajowej Rady zdrowia. Śmiertelność pochłonęła w naszym kraju:

w r. 1871 osób	176.546
w r. 1872 „	206.038
w r. 1873 „	305.176

Wzmogła się zatem śmiertelność w dwóch latach przeszło o 73% pierwotnej cyfry. Wynosiły przeto w r. 1872 blisko 3·81% a w roku 1873 blizko 5.63% w stosunku do ludności.

Wprawdzie r. 1873 smutną po sobie zostawił pamięć w skutek licznych wypadków epidemicznych słabości; ale on właśnie okazał zupełną niedostateczność sił lekarskich w kraju i nieodzowną potrzebę gruntownego zaradzenia złemu. Z końcem r. 1872 było w Galicyi 767 lekarzy, a między nimi tylko 392 doktorów medycyny, resztę zaś, t. j. liczbę 375 lekarzy stanowili chirurdzy. Jak niedostateczną jest ta liczba, okazało się przy sposobności wniosku rządowego o organizacyi zdrowotnej. Gdyby bowiem przyjęto nawet piętnastotysięczne okręgi zdrowotne, liczba doktorów medycyny nie wystarczałaby jak do obsadzenia ledwie trzeciej części lekarzy okręgowych. Tymczasem z zamknięciem szkoły chirurgicznej we Lwowie wyschło źródło, które dostarczało prawie połowy lekarzy, żyjących w Galicyi. Skutkiem tego zmniejszyła się jeszcze i tak już niedostateczna liczba lekarzy, tak, że w następnym roku 1873 widzimy już tylko 386 lekarzy medycyny, a 365 chirurgów, razem 751 lekarzy w naszym kraju czynnych.

Z tych praktykuje 226 doktorów medycyny a 80 chirurgów w trzynastu większych miasteczkach kraju, mianowicie: we Lwowie, Krakowie, Tarnopolu, Tarnowie, Stanisławowie, Drohobyczu, Przemyślu, Rzeszowie, Brodach, Jarosławiu, Kołomyi, Nowym Sączu i Samborze — na resztę kraju przypada 165 doktorów medycyny i 285 chirurgów, t. j. jeden lekarz na 11.490 ludzi. Jeżeli się zważy na stosunek doktorów medycyny do chirurgów, to okazuje się, że liczba pierwszych przeważa w zachodniej, liczba drugich wynosząca 300 we wschodniej części kraju. Tutaj wpływ wydziału lekarskiego w Krakowie na zachodnią część jest widoczny, wschodnia zaś po zwinięciu szkoły chirurgicznej oczywiście narażona jest na stopniowy ubytek, a ostatecznie na zupełny brak lekarzy, jeżeli wcześnie nie zapobiegnie utworzenie fakultetu medycznego.

Prócz powodów czerpanych, równie jak poprzednie z liczb statystycznych, Towarzystwa lekarzy w Krakowie przytoczono na poparcie myśli utworzenia Wydziału medycznego we Lwowie jeszcze i tę okoliczność, że po jej urzeczywistnieniu ruch naukowy między lekarzami nie mającymi dotąd żadnych prawie widoków otrzymania posady profesora uniwersytetu zatętni nowem życiem, w skutek czego wykształci się zastęp zdolnych nauczycieli — lekarzy, którzy ożywieni szlachetną chęcią służenia sprawie ojczystej, umiejętności, z młodzieńczą siłą i wiarą w lepszą przyszłość rzucą się do samoistnych badań, i staną się ważnymi czynnikami postępu umiejętności powszechnej i krajowej. Nadto zdaniem tegoż Towarzystwa utworzenie Wydziału lekarskiego we Lwowie, będzie nawet dla uniwersytetu krakowskiego pożądaną rzeczą z powodu, że jego docenci i asystenci znajdą szersze dla siebie pole działania, a zarazem dwa Wydziały lekarskie kształcić będą nawzajem dla siebie kandydatów na profesorów, w skutek czego wymiana sił naukowych będzie ułatwiona.

Bardzo ważnym także względem jest, który obadwa przytaczają Towarzystwa lekarskie, że obecnie bardzo wiele mamy przypadków, iż rodziny niemożne zamieszkujące w wschodniej części naszego kraju posyłają swych synów na Wydziały teologiczne, prawne lub filozoficzne we Lwowie jedynie dlatego, że nie posiadają dostatecznych środków, iżby ich utrzymywać w miastach uniwersyteckich od miejsc i ich zwykłego pobytu nader oddalonych.

Tę samą myśl wyraża także petycya uczniów tutejszego Uniwersytetu blisko cztermaset tak polskiemi jakoteż ruskiemi podpisami opatrzona.

Jestto jakoby głos żalu znacznego zastępu młodzieży, że jej stosunki nie dozwoliły obrać zawodu, któryby więcej może odpowiadał wielu z nich usposobieniom i zdolnościom.

Nie można też pominąć milczeniem, że nawet już Reprezentacya Państwa uznała potrzebę założenia Wydziału lekarskiego we Lwowie. W r. 1870 wydała Rada Państwa uchwałę, w której je wyraźnie zaleciła c. k. Rządowi.

Komisya edukacyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. Rząd, iżby zgodnie z uchwałą Rady Państwa w r. 1870 wydaną, przystąpił do utworzenia Wydziału lekarskiego w Uniwersytecie lwowskim na koszt skarbu państwa.

2. Petycye do l. 150, 177, 212, 228, 241 wniesione uważa się za załatwione.

Lwów, dnia 17. maja 1875.

Przewodniczący
Dr. Mayer.

Sprawozdawca
Euzeb. Czerkawski.